

Рысбаев С.К.

**БАЛДАРГА АРНАЛГАН КИТЕПТЕРДИН ПЕДАГОГИКАЛЫК
КЫЗМАТТАРЫ ЖАНА АЛАРДЫ ЖҮЗӨГӨ АШЫРУУНУН УЮШТУРУУ-
ПЕДАГОГИКАЛЫК ЖАНА МЕТОДИКАЛЫК МАСЕЛЕЛЕРИ**

Рысбаев С.К.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ КНИГ ПОСВЯЩЕННЫХ
ДЛЯ ДЕТЕЙ И ИХ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И
МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ**

S.K. Rysbaev

**THE PEDAGOGICAL FUNCTION OF BOOKS DEDICATED TO
FOR KIDS AND THEIR ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL AND
METHODOLOGICAL PROBLEMS OF IMPLEMENTATION**

УДК: 371.8/89.25

Бул эмгек баланын китеп окуу маселерине арналган.

Негизги сөздөр: окуу, окуунун түрлөрү, ээрчишип окуу, укканынын окуу, таржымалап окуу, даярданып окуу, кубалашып окуу, бөлүктөргө бөлүп окуу, улантып окуу, үзүп алып окуу.

Данная статья посвящена проблемам чтения книг.

Ключевые слова: чтение, виды чтений, чтение вместе, чтение услышанного, чтение с разъяснением, чтение с подготовкой, чтение с развивкой темы, чтение с продолжением, чтение с развивкой.

This article is devoted to the problems of reading books.

Key words: reading, types of reading, reading together, read, heard, read with explanation reading training, the reading, by topic, the reading continued reading by.

Бүгүнкү күндө балдарга кандай китептер пайдалуу? Алар мугалими менен ата-энесинен кандай китептерди күтөт? Ал китептер кандай педагогикалык кызматтарды аткаруусу керек? Албетте, төмөндөгүчө:

- балдардын курагына жана курактык психологиясына жараша болушу;
- балдардын түшүнүгү менен тилине туура келиши;
- ой жүгүртүүсүн өнүктүрүүчү;
- окурмандык кызыгуусун ойгото алуусу;
- турмуштук көз карашын өзгөртүүсү, ишенимин бекемдөөсү;
- тил корун байытып, кебин өстүрүүсү;
- сүйлөшүү жана мамиле маданиятына үйрөтүүсү;
- өзүн-өзү өнүктүрүп, ички дүйнөсүн байытуусу;
- баланын балалык дүйнөсү ачып, мекенчил кылып тарбиялоочу, адеп-ыйманга үйрөтүүчү мүнөздө болушу;
- дүйнөнү таанытып, көз карашын, жеке пикирин бекемдөөчү;
- интеллектин калыптандыруучу;
- кыял чабытын, фантазиясын байытуучу;
- улутун таанытуучу, улуттук аң-сезимин түптөөчү;

– жана да, бүгүнкү кыргыз баласынын жаңы үлгү образын чагылдыруусу керек. Андай китептердин адабий да, этикалык-эстетикалык да, педагогикалык да баалуулугу жогору болуусу кажет.

Демек, баланы китепке жакындатуу үчүн, тетирисинче, китепти балага жакындатуу тууралуу ойлонуубуз кажет.

Эмне үчүн балдарга жогорудагыдай мазмундагы китептер керек? Анткени андай китептерде баланын интеллектуалдык жана психологиялык жактан өнүгүү программасы жана анын үлгүсү жатат. Алар бала үчүн тарбия жана өнүгүү мектеби болуп калмак. Андагы идеяларды ата-эне мугалим менен бирге балага жеткирет. Андай китептердеги «үлгү менен азыктанган» бала өзүнө жаккан образдар менен үлгүлөргө карай «түздөнүп», өсүү жолуна түшмөк.

Дагы бир айтар сөз: учурда балдарыбыз китеп окубай жатат-дейли, ал эми алардын ата-энелери өздөрү китеп окуйбу? Китепкөй ата-эне гана баласын китеп окууга үндөй алат-десек болобу?

Мындай суроо койгонума ылайык бир мисал келтирейин. Балдар эмес, чоңдор кызыккан кадимки Карлсондун образын жараткан Швед жазуучусу Астрид Лингрендин жан-жаныбарларды коргоо туурасындагы повестин Швециянын королу кызыгып окуп, жазуучуну өзүнө чакырып маектешип, натыйжада ал китептин идеясынан улам жан-жаныбарларды коргоо боюнча мамлекеттик комитетти түзүү чечимин чыгарган экен. Мына, бала тарбиясына жана балдар китебине маани берген өлкөнүн жетекчисинин өрнөктүү мисалы.

Балдардын китеп окуу ишмердүүлүгүн активдештирүү үчүн мектепте кандай иш-чараларды өткөрүү керек?

Канткенде балдарыбызды китеп окууга үндөй алабыз? Ушул суроолорго ылайык төмөндөгү сунуштарды белгилемекчимин.

1. Мектепте китеп окуу саясатын жүргүзүү иши колго алынса, ал үчүн:

– жуманын бир күнүн «Китеп окуу күнү» катары белгилөө, ошол күнү ар бир бала эки барак болсо да китеп окуп, алар тууралуу аңгемелешүүлөр жүргүзүлсө;

– башталгыч класстарда күн сайын сабак алдында **«Беш мүнөт окуу»** салтын жайылтуу, аны методикалык жактан максаттуу уюштуруу; мунун өзү балдардын туруктуу китеп окуусун кенже курактан тартып активдештирмек;

– мектептерде китеп окуу конференцияларын, викториналарды, чыгармачыл кечелерди ырааттуу жүргүзүү;

– мектептеги адабият сабактарында **«Автор сабак өтөт»** деген ыкманы жана авторлор менен жолугушууларды өткөрүү; мындай сабактар жана жолугушуулар мугалимдин сабагынан да кыйла кызыктуу, баалуу, жугумдуу, таасирдүү болмок;

– окуу жылы ичинде **китеп окуу декадаларын** өткөрүп туруу да китеп окууну өнүктүрүүгө өбөлгө түзмөк;

– китепти активдүү окуган балдар үчүн, спонсордук жардамдарды тартуу менен, **акын- жазуучулардын атындагы стипендияларды уюштуруу жана ыйгаруу** балдардын китеп окууга болгон кызыгуусун бекемдөөгө сөзсүз алып бармак;

2. Республикалык, областык, райондук, ал гана эмес, мектептин өзүндө **«Жомок фестивалдарын»** жыл сайын өткөрсөк, ал аркылуу мектептин, бала бакчанын, балдар ТВсынын, балдар радиосунун, балдар сахнасынын, балдар гезитинин жана балдар журналынын башын бириктирип, бирдиктүү иш чараларды өткөрсөк, комплекстүү, ырааттуу жана максаттуу иш жүрмөк;

3. Акырында, райондордун, шаарлардын, ал тургай айылдын борборлорунда, мектептин өзүндө **китеп дүкөндөрүн ачуу** маселесин эсибизге албай келебиз.

Жогоруда айтылган иш-аракеттерди турмушка ашыруу туурасында ойлонуу-учурдун эң зарыл талаптарынын бири. Анткени ал улуттун келечеги болгон жаңы муундун татыктуу өсүүсүнө мамлекеттик кам көрүү болмокчу.

Эми, мектепте баланы китеп окууга үйрөтүүдө окуунун кандай формаларын колдонсо болот?

1. Ээрчишип окуу. Окуунун бул ыкмасы мугалим же ата-эне баланы китеп окуу көндүмүнө үйрөтүүнүн алгачкы жолу болуп саналат, ошонусу менен ал жалпыга белгилүү жана дамаамат практикаланып келүүдө. Анда, адегенде мугалим (же ата-эне) аңгемени (же жомокту) окуй баштайт, мугалим (же ата-эне) баланы артынан кайталап туура, шар, тез (муундап же сөздөп), көрктүү, сезимдүү окууну суранат, бала мугалимди (же ата-энени) ээрчип, окууну улантат, мугалим (же ата-эне) баладан өзүнүн артынан сүйлөмдөрдү туура, так окуусуна гана эмес, окуганынын мазмунун да түшүнүүнү тапшырат. Ошондуктан, сөз эмне тууралуу болуп жатканын мерчемдүү кезде (аюзацтарда, эпизоддордо), атайын токтолуп, кайталап, ойду суроо-жооп менен толуктап ээрчип жүрүп отурат.

2. Укканынын окуу. Мында мугалим же ата-эне бала менен окуй турган чыгарма, анын мазмуну тууралуу ага алдын ала маалымдап, кызыктуу кылып айтып берет. Айтып берүү кезинде окуя ким же

эмне тууралуу экендигине, андагы окуянын эң маанилүү учурларына айрыкча басым коюп, диалогдорго, андагы кырдаалдарга маани берип, ал аркылуу каармандардын кыял-жоругун, мүнөзүн ачып, ал тургай образдуу түрдө, ырааттуу кылып баяндап берүү ишке ашат.

Мында окуяны баяндоодо, албетте, мазмундук ырааттуулук абдан зарыл, бирок ага кызыктыруу үчүн мазмундук ырааттуулук гана жетиштүү болбойт. Немец окумуштуусу В.Глайн айткандай: «баяндоо ырааттуу гана эмес, образдуу айтканда, психологиялуу болуусу керек». Анткени андагы психологиялуу баяндоо гана баланы окуяга кызыктырат, көңүлүн бурат, сезимин козгойт, окууга оң мотивация жаралат. Эми аны мугалимдин же ата-эненин сунушу менен же өзүнүн эле каалоосу менен өз алдынча окууга өтөт.

Мындагы «ырааттуу жана психологиялуу баяндоо» гана укканы бонча өз алдынча окууга баланы даярдоо кызматын аткарат.

3. Таржымалап окуу. Окуунун бул түрү – бүгүнкү күндө мугалимдер же ата-энелер дээрлик дамаамат колдонгон ыкмалардын бири. Анда мугалим же ата-эне кызыктуу бир китепти, андагы аңгемени же жомокту балага окуп бере баштайт да, андагы татаал учурларды же түшүнүксүз сөздөрдү чечмелеп таржымалап жүрүп отурат. Баланын түшүнбөгөн учурларын же сөздөрдү өз учурунда чечмеленип түшүндүрүп, пайда болгон проблемалар чечилип отурат. Каармандардын мүнөзү, кыял-жоруктары талданып, «кандай экен, эмне деди, туура кылдыбы, туура эмес кылдыбы?» деген суроолорду берип, баланы чыгармадагы окуяны ээрчип, андан артта калбоого аракет жасалат жана бирге ой жүгүртүп отурушат. Аягында биргелешип жыйынтыкка келишет.

4. Даярданып окуу. Окуунун бул түрүнө киришүүдө окуучу менен ата-эне же мугалими биргелешкен мындайча иш-аракет аткарылат, атап айтканда, окуучуга «сен кандай китеп окугун келет, сага кандай жомок жагат, эмне тууралуу окугун келет?» деген суроолорду берип, алдыртан ага ылайык аңгемелешүү жүрөт. Бул аңгемелешүүдө окуучу алиге окуй элек чыгармадагы карманды көз алдына келтирип, ал тургай, кебете-кешпирин элестетиип, аны менен «жолугушууга», бирге «сүйлөшүүгө» өзүн даярдайт.

Мындай «аңгемелешүү» окуучуну кайсы бир жанрадагы же тематикадагы чыгарманы окууга психологиялык жактан алдыртадан даярдайт. Мындай даярдык окуунун ийгиликтүү болуусун алдын ала шарттаары шексиз.

5. Кубалашып окуу. Окуунун бул түрү да күндөлүк практикада кеңири кездешет, т.а. окуучулар берилген аңгемени же жомокту билгиленген тартипте биринин артынан экинчиси кубалашып окушат (бул иш-аракет окуучу менен мугалимдин же үйдө бала менен ата-эненин ортосунда да аткарыла болот). Мында биринчи окуучу окуй баштайт да, окуянын бир үзүмүн бүткөн соң же каалаган жеринен күтүүсүздөн токтойт, экинчи окуучу окуу

ыргагын бузбастан, мазмунду үзбөстөн, чыгарманы андан ары улантып окуп кетет.

Мында коюлган негизги шарт- өзүнөн мурда чыгарманы окуп бараткан баладан артта калып калбоо же ыргакты бузбоо гана эмес, мазмунду да үзбөй түшүнүү кажет.

Чыгарманы мындай тартипте окуунун мааниси- мазмунга айрыкча көңүл коюп түшүнүүгө окуучуну аргасыз «мажбурлоо» да жана окуу процессиндеги күтүүсүз учурларга аны алдын ала даяр болууга машыктыруу болмокчу.

6. Бөлүктөргө бөлүп окуу. Баланы продуктивдүү окууга үйрөтүүдө окуунун бул түрүнүн кызматы абдан чоң. Анткени бөлүктөргө бөлүп окуу чыгарманын ар бир эпизодунун мазмунун туура түшүнүүгө, андагы сюжеттин андан ары ырааттуу улануусун түшүнүүгө карата баланын логикасын өстүрүү милдетин аркалайт. Тактап айтканда, окуунун мындай түрүндө төмөндөгүдөй жумуштар ишке ашат:

– адегенде, аңгеменин же жомоктун жалпы мазмуну бир нече логикалык бөлүктөргө алдын ала бөлүнөт, мугалим окуучуга же ата-эне үйдө балага, адегенде бөлүктүн биринчи кезегин окууну тапшырат;

– бөлүк окулуп бүткөн соң, андагы мазмунга ылайык суроолор коюлат, суроолорго жараша талкуулоо жүрөт, талдоолор ишке ашат жана бөлүктүн мазмунуна жараша жыйынтыктуу ой айтылат;

– бирок чыгарма аягына чыга элек, башталган окуя жыйынтыктала элек, эми ал окуя андан ары эмне болуп уланат, каармандар эмне иш-аракетти аткарат, алардын мындан аркы тагдыры кандай болот, окуянын жыйынтыгы эмне менен чечилет? – деген мыйзамдуу суроолор жаралат, балада андай суроолорго кызыгуу башталат, коюлган суроолорго жооп издегиси келет, ал суроого жоопту кайдан издөө керек, албетте, тексттин өзүнөн издөө керек.

Демек чыгарманы логикалык бөлүктөргө бөлүп окуу ыкмасы аны бүтүн түшүнүүгө баланы жетелейт жана проблемалуу суроолорго тексттен өз алдынча жооп табууга машыктырат, бара-бара баланын өз бет алдынча китеп окууга багат алдырат.

7. Улантып окуу. Окуунун бул ыкмасы, негизинен, окуунун продуктивдүү ыкмасына кирет десек жаңылышпайбыз. Анткени мындай жол менен мугалим окуучуну же үйдө ата-эне баланы китеп окууга кызыктырууга толук мүмкүндүк табат.

Адегенде, балага китеп окула баштайт, окуянын кызыктуу жерине келет, угуп жаткан баланы окуянын кызыгына батыруу үчүн мугалим же ата-эне текстти көрктүү, образдуу окуу менен, айрыкча каармандардын кебине баланын көңүлүн бурат. Окуянын башталыш, өнүгүш кезеңдерине баланы бирге аралаштырууга аракет жасайт.

Анан дал ошол мерчемдүү жерине, балким өнүгүү же кульминация чекитине келгенде, андан ары окууну баланын өзүнө тапшырат. Окуянын мындан аркы өнүгүүсүнө же каармандарынын андан аркы тагдырына кызыгуусу ойгонуп калган бала эми

текстти өз алдынча окуу үчүн аргасыз колуна алат. Демек ал текстти эми өзү окуусу үчүн оң стимул жаралат.

Натыйжада, башталган иштин соңуна бала өзү чыга, натыйжага өз алдынча жетет, окуянын чечилишин өз алдынча табат, каармандардын андан аркы тагдырына бала өзү күбө болот, ой бүтүмүнө өз алдынча ээ болот.

Демек, кызыктыруу менен гана баланы китеп окууга стимул жаратууга болоруна ушундай шарттарда күбө болубуз.

8. Үзүп алып окуу. Окуунун бул ыкмасы башка ыкмалардан бөтөнчөлүгү менен айырмаланат. Анда китеп окууга бет алып калган бала менен өз алдынча иштөө улантылат, т.а. мурдатан тааныш аңгеменин же жомоктун каалаган эпизодун үзүп алып окуу менен, пизоттун мазмунун түшүндүрөт, иликтеп, талдап берет. Окуянын кантип башталганын, анын кантип андан ары улантылганын, ал тургай, эмне менен жыйынтыкталганын да тиешелүү эпизодун үзүп алып окуу менен түшүндүрүп берүүгө өтөт.

Мунун өзү баланын китеп окууга болгон көндүмү калыптанганын, окуганынын үстүндө ой жүгүртүүгө жарап калганын, окуганы тууралуу башка адам менен талкуулап ой бөлүшүүгө жарап калганын түшүндүрмөкчү.

9. «Кабарлашып» окуу. Албетте, кенже жаштагы балдардын мүнөзүндөгү бир өзгөчөлүк-алардын «ичинде кири жок», өзүндө эмне болсо бири-бирине берип, бири-бири менен сырдашып, сыр жашырбай сүйлөшө билүүчүлүгү болуп саналат. Мугалим да, ата-эне да кенже балдардын мына ушундай мүнөзүн туура ишке жумшаганы оң. Ал эмне дегендик?

Ал мына мында. Биринчиден, бир эле чыгарманы же китепчени, адегенде, мугалим (балким, үйдө ата-энеси) бала менен бирге отуруп окуй баштоосу жана анын окуясы, каарманынын кылык-жоругу тууралуу оюна келе калган пикирин өз учурунда ачык айтышып, ой бөлүшүп окуусу-десек болот. Же болбосо, эки-үч баланы бирдей эле убакта бир эле чыгарманы же китепти жарыша, бирок ичинен окууга тапшырма берүү, ошол учурда алар китептеги окуя же каармандарынын иш-аракеттери тууралуу ой-пикирлерин ачык айтып, ой бөлүшүп, көз карашын билдирип, «кабарлашып», «сырдашып», акырында, кандай деңгээлде түшүнүп окуп жаткандыгы тууралуу ачык айтышып окуусу да окуунун ушул түрүнө мисал болмокчу.

Окуунун бул түрү-балдардын кенже курактагы китеп окуусунун активдешүүсүнө, анын пайдалуу жана натыйжалуу болуусунга чоң таасир этмекчи. Анткени, көпчүлүк учурда балдар чыгармадагы айрым бир нерселерин түшүнбөй калуусу мүмкүн. Чыгармадагы айрым учурлары тууралуу жекече ою, сынчыл көз карашы жаралуусу да ыктымал. Окуп жаткан чыгарма жагып же жакпай жатканы, же андагы окуянын өнүгүшү же соңку финалынын бүтүшү жагдайында ой бөлүшкүсү келип, ал тургай сын пикирин айтып, талкууга бирин-бири чакы-

руусу да окуунун бул түрүнүн методикалык жактан алгылыктуу экенин практика далилдеп келет.

Бул ыкма, албетте, балдар өз бет алдынча китеп окууга жарап калганда, алар окуган китептери тууралуу аңгемелешип, талкуулашып, өз пикирин айтып ой бөлүшүүсүнө, (сынчыл ойлом технологиясы), андан ары – адабий-эстетикалык ой жүгүртүүсүнүн түптөлүп-өнүгүүсүнө айкын жолду ачып бермекчи.

Дегинкиси, китеп окуунун өзү педагогикалык процесс, анткени китеп окууда маалымат алуу, окуянын мазмунун түшүнүү, өз оюн билдирүү, көз карашын байытуу, ж.б. ишмердиктин баары китеп окуу аркылуу чечилүүчү педагогикалык проблема болуп саналат.

Китеп окуу ишмердиги кезинде кандай иш-аракеттер аткарылат?

1) Окуу ишмердүүлүгү кезинде, сөзсүз изилдөө ыкмалары да бирге жүрөрү талашсыз, т.а. изилдеп-изденип окуунун өзү окуу ишмердүүлүгүнө тиешелүү. Анда эмне изилденет:

- китептин мазмуну кандай экени талданат;
- автордук идея эмне экени табылат;
- китепте айтылган негизги проблема кандай экенин издейт;
- каармандары кандай экени изилдейт;
- тили кандай экени талданат;
- каармандардын келечек тагдыры эмне болот?– деген ой пайда болот.

– автордун мындан башка да кандай чыгармалары бул чыгармага мазмундаш экенин талдашат;

– бул чыгарма менен дагы да кандай чыгармалар мазмундаш экенин салыштырып талдоо ишке ашат, ж.б. ...

2) Окуу ишмердүүлүгүн өнүктүрүүдө төмөндөгүдөй психологиялык жагдайлар эске алынат:

- балдардын жеке кызыгууларын эске алып, кайсы бала кандай темадагы жана жанрдагы чыгармаларды окугусу келерин сурап-билүү;
- тексттин тили да балалык курактын лексиконуна туура келүүсү, аны тажатпагандай болуусу керек;
- китептердеги окуу тексттерин көлөмү да баланын кабылдоосуна туура келип, көлөм минимумун эске алышы пайдалуу;
- окуганын үстүнөн жалпылап ой жүгүртүүгө, өз алдынча жыйынтык чыгаруусуна, өз алдынча акыл-ой тыянагына келүүгө, андан соң, эсине түйүп калар, кийинки турмушуна алып калар практикалык сабак болорлук бүтүм чыгарууга жетишүүсү...

3) Окуунун практикалык натыйжалуулугуна жетишүүдө, албетте интерактивдүү методдор, анын ичинде сынчыл ойлом, анын стратегиялары эске алынат.

5) Мындан сырткары, текст, анын темасы, идеясы, проблемасы, каармандары, алардын таг-

дырлары, чыгарманын моралдык-этикалык баалуулугу туурасында ой жүгүртүү. Мисалы:

– сага бул чыгарма жактыбы, жакса эмне үчүн жакты?

– сага бул каармандын кылыгы жактыгы, жаккан жокпу, жакса же жакпаса эмне үчүн?

– сен бул каарман эмне үчүн ушундай кылды деп ойлойсуз?

– автор чыгармасын эмне үчүн ушундай аяктады деп ойлойсуз, башкача кылууга болбойт беле?

– эми, мындан ары чыгарманын аягы кандай болот деп ойлойсуз?

– бул чыгарманын окуясынан же андагы каармандарынан сен кандай сабак алдың?

– сен анын каармандарынын ордунда болсоң, кандай кылат элең?

– чыгарманы окуй баштаганда кандай ойдо элең, эми чыгарманы окуп бүткөндөн кийин кандай ойдо калдың?

– бул жазуучунун дагы кандай чыгармасын окудуң эле же эми дагы да кандай чыгармасын окугун келер эле?

б) Окуучунун окурмандык ишмердүүлүгүн мугалимдин илимий жактан ырааттуу жетектеп туруусу керек. Ал үчүн байкоону төмөндөгүдөй максаттуу жүргүзүү зарыл:

– кайсы окуучу кандай темадагы чыгарманы окугусу келерин байкоо;

– окуучунун окуу техникасы, окуу ылдамдыгын байкоо;

– окуучунун окуу техникасынын өнүгүү динамикасын байкоо;

– сыноонун жыйынтыгында адегендеги жана соңку жыйынтыктарды талдоо, жыйынтык баа берүү, андан ары келечегине байкоо салуу.

Ушундай ырааттуу иштердин системасы окуучунун окуу ишмердүүлүгүн көтөрүүгө салым кошору талашсыз.

Адабияттар:

1. Абдухамидова Б., Рысбаев С., Ибраимова К., Адабий окуу китебине методикалык көрсөтмөлөр. - Бишкек, Гүлчынар, 2-кл. Үчүн. - Б., 2013.
2. Иманалиев К. Орто мектептерде кыргыз адабияты боюнча проблемалык окууну уюштуруу иши. - Фрунзе: Мектеп, 1981.
3. Ишкеев Н. Кыргыз адабиятын мектептерде окутуунун тарыхы. - Бишкек, 1994.
4. Муратов А., ж.б. Адабиятты жаңыча окутуу: методдор, каражаттар жана иштелмелер. - Бишкек: Аят, 2010-ж.
5. Рысбаев С.К. Азыркы кыргыз балдар адабияты: проблемалар жана портреттер. - Бишкек, 1998-ж.
6. Сакиева С. Башталгыч класстарда эне тилин окутуунун методикасы, монография. - Б., 2010-ж..
7. Шериев Ж., Муратов А., «Адабият теориясы». - Бишкек, 2012-ж.

Рецензент: д.пед.н., профессор Сняев Т.М.